

Azonosak-e a szobrok az anyagukkal?

Allan Gibbard: Contingent Identity (1975)

András Ferenc – 2018. február

I. Meglátogatjuk szobrász barátunkat műtermében, és meglátunk az asztalán egy agyag darabot. Úgy tűnik, annak, amit látunk, valamiféle ember-formája van, de ebben nem vagyunk biztosak. Nem tudjuk, hogy mi az, amit látunk, mi az, ami az asztalon van: egy darab anyag, alapanyag, ami még megmunkálásra vár, vagy egy készülő szobor.¹ Abban biztosak vagyunk, hogy van ott valami szobrász barátunk munka asztalán. Azt a valamit elforgathatjuk, odébb tehetjük, változatlan marad. Ezért az a valami önmagával azonos, függetlenül attól, hogy mi minek tekintjük, szobornak, vagy pusztá alapanyagának, agyag-göröngynek. Ez a józan ész álláspontja, amivel nem minden filozófus ért egyet.²

(a) Peter van Inwagen szerint csak élőlények és egyszerű tárgyak léteznek, olyan összetett tárgyak, mint amit látni vélünk, nincsenek. Különös álláspont ez, most azonban zárójelbe tesszük, nem foglalkozunk vele, elfogadjuk a józan ész álláspontját: látunk egy dolgot, egy *objektumot* a munkaasztalon, ami az ami, bár nem tudjuk, hogy mi.

(b) Amie L. Thomasson a mindennapi tárgyról írott könyvében a mellett érvel, meglehet, nem tudjuk mi az, amit látunk, ettől függetlenül az a valami, amit látunk, beletartozik egy fajtába.³ Mindenképpen van válasz arra a kérésre, hogy mi az, ami szobrász barátunk asztalán van, akár tudjuk a választ rá, akár nem. Csak azért tekinthetjük *egy dolognak* amit látunk, mert amit látunk az *egy bizonyos fajta* dolog egy példánya. Kategória, fajta-fogalom nélkül nincsenek azonosság kritériumok. Ebben a felfogásban nem létezik semmi csak úgy, önmagában, minden kategóriától függetlenül, akár ismerjük ezt a kategóriát, fajta nevet, akár nem.

(c) Allan Gibbard szerint akár szobor, amit látunk, akár csak pusztá agyag-darab, amit látunk az valamiféle parányi fizikai részecskék összefüggő egysége. Ezt a valamit azonosítják azok a parányok amelyekből áll, továbbá, hogy ezek a részecskék mettől meddig alkotnak egy összefüggő egészet. Gibbard szerint, amikor a munkaasztalon lévő valamit így fogjuk föl, akkor nem tekintjük valaminek, nem alkalmazunk rá semmiféle filozófiai kategóriát. Gibbard szerint az objektum, részecskék egészeként fölfogva, tekinthető szobornak is, agyag-gombócnak is. A dolgot részecskék összegeként fölfogva semleges nézőpontra helyezkedünk, nem feltételezünk semmit. De amit látunk, az akár szobor, akár csak alapanyag, egyazon részecskékből áll, azért úgy tűnik a kettő azonos.⁴

Mind a göröngy, mind a szobor, objektumok, melyek azonosak önmagukkal, ezért logikai tulajdonnévvel elnevezhetők. Ha szobor, amit látunk, akkor nevezzük azt 'Góliát'-nak, ha alapanyag, akkor nevezzük 'Agyag_{Góliát}'-nak, a dolgot önmagában, részecskék fizikai rendszerének (nem pusztá összegének) tekintve jelöljük 'o'-val. Gibbard felfogásában mind a 'Góliát' mind az 'Agyag_{Góliát}' kifejezések logikai értelemben nevek, melyek egyaránt 'o' objektumra utalnak, annak a nevei. Következésképpen Góliát azonos Agyag_{Góliát}-al.⁵ Vajon szükségszerű igazság-e ez az azonosság?

II. Az azonosság fogalmának a filozófiában vannak a klasszikus logikától eltérő felfogásai is. Ilyen pl. az ún. 'relatív azonosság' koncepciója, amikor az azonosság keretelmélet függő. Logikán kívüli, logikát megelőző kérdés az, hogy a világot milyen keretelméletben, milyen kategóriák segítségével írjuk le, azzal együtt, hogy mit tekintünk létezőnek, és mit nem. Ezért a tárgyalási univerzum alkalmas megválasztásával az azonosság hagyományos fogalmával is ki tudjuk fejezni a fajta nevekhez, kategóriákhoz kötött azonosságot. Gibbard jól érti, hogy a klasszikus logika standard felfogásában az értelmezési tartomány elemei dolgok, és nem a neveik. Ugyanakkor Gibbard az azonosságot több esetben relatív értelemben használja: a göröngy azonos egy szobornak tekintett dologgal; a göröngy azonos egy alapanyagnak tekintett dologgal. Fontos tehát tisztázni, jelen esetben hogyan értjük az azonosság fogalmát. Gibbard az azonosságot a klasszikus, időtlen értelemben használja, nem ideiglenes egybeesésként. Ha két dolog azonos, akkor valamennyi külső és belső tulajdonsága is közös, a két dolog minden tulajdonsága és viszonya megegyezik. Két azonos dolog egyazon időben keletkezik és szűnik meg létezni.⁶

Abból a mondatból, hogy „A Mount Everest tengerszint feletti magassága több mint nyolcezer méter.”, a klasszikus logika szokásos, iskolás olvasatában az következik, hogy „Van valami, aminek a magassága több mint nyolcezer méter.”. Ezt a létezést az egzisztenciális kvantor használatával fejezi ki a logika, ahol a változók értelmezési tartománya ebben a szándékolt interpretációban hegyeket is tartalmaz, és nem jeleket, vagy a hegyek neveit. Mondok egy példát. Vegyük azt a mondatot, hogy „Minden hegy alacsonyabb mint tízezer méter.”. Jelölje a 'tízezer méternél alacsonyabb hegy' predikátumot 'F' betű, ami alapján az iménti gondolat egyik alkalmas klasszikus logikai formája ez: $\forall x(\text{ha } x\text{-hegy akkor } Fx)$. Ekkor az 'x' változó lehetséges értékei között ott van a Mount Everest (maga a hegy) és nem a neve. Természetesen a papíron nem fordulhatnak elő hegyek, azokat a logikai szemantikában jelekkel képviseljük, de ez nem vezessen félre, mindez csak a leírás és realitás közötti szakadék áthidalására szolgál. Amikor az 'x – alacsonyabb hegy, mint tízezer méter' nyitott mondatban a változót értékeljük, akkor a változó értékei hegyek (is) lehetnek, adott tárgyalási univerzumban pedig csak azok. Az értékelést természetesen valamilyen nyelven írjuk le, de benne előforduló kifejezések nyelven kívüli dolgokra utalnak. Mindezek a megfontolások nélkülözhetetlenek, amikor az azonosság filozófiai problémáit tárgyaljuk a logika formális nyelvének alkalmazásával, mint ahogy Gibbard is teszi tanulmányában. (Mindezt azért hangsúlyozom, mert pl. Thomasson az említett hétköznapi tárgyakról írt könyvében a kvantifikáció szokásos felfogása helyett behelyettesítési kvantifikációt alkalmaz, és ez súlyosan félrevezeti.)

III. Ha az iménti két név – 'Góliát' és 'Agyag_{Góliát}' – valóban egyazon objektum neve, akkor az azonosság triviálisan igaz, csak hogy nem nyilvánvaló, hogy a két név lehet egyazon 'o' objektum neve. Rivális felfogásban a szobor o_1 -nek, az agyagdarab pedig o_2 -nek a neve, ahol a két objektum más-más kategóriába tartozik: az első egy szobor, a második egy anyagfajta, egy agyag darab. Ebben a felfogásban lehetetlen, hogy 'Góliát' és 'Agyag_{Góliát}' azonos legyen, mivel eltérő kategóriába tartozik. Fontos tehát pontosan rögzíteni, hogy mit értünk 'Góliát' mint szobron, és 'Agyag_{Góliát}' mint agyag-darabon.⁷

Góliát – a szobor – egy meghatározott formájú agyag-darabot jelent. Mindaddig fennmarad ez a forma, ameddig a szobor létezik. A szobor két agyagdarab összegyűrésével egyszerre keletkezett, és egyszerre is szűnik meg létezni, amikor a szobor és annak anyaga megsemmisül.⁸

Agyag_{Góliát} – a göröngy – egy bizonyos P agyag mennyiséget jelent. Két agyag darab összegyűrésével keletkezett, és addig létezik, amíg az anyag egy része külön nem válik tőle.⁹

Arra a kérdésre, hogy azonos-e Góliát az Agyag_{Góliát}-al több válasz adható. Állíthatjuk vagy tagadhatjuk a kettő azonosságát, és mind az azonosság mind a különbség lehet szükségszerű, vagy éppen esetleges. Kripke felfogásában a logikai tulajdonnevek, ha sikeresen megneveznek valamit, akkor az a megnevezés szükségszerű. Ezért a belőlük képzett azonossági állítások szükségszerűen igazak vagy szükségszerűen hamisak. Mi a helyzet a jelen esetben?

IV. A két objektum különbözősége mellett kézenfekvő modális érveket hozhatunk föl.

„Góliát és Agyag_{Góliát} koincidálnak téridőbeli kiterjedésükben. Emiatt hajlamosak lehetünk arra a feltételezésre, hogy Góliát és Agyag_{Góliát} azonosak. Úgy tűnik azonban, hogy vannak modális predikátumok, melyek igazak ugyan Agyag_{Góliát} esetében, ám hamisak Góliát esetében. Agyag_{Góliát}-ot például golyóvá préselhették volna, és fennmaradt volna, míg ugyanez nem áll Góliátra. Ám ha Agyag_{Góliát}-ot golyóvá préselték volna, akkor nem lehetett volna azonos Góliáttal, hiszen az utóbbi ekkor nem létezett volna. Ennek fényében hajlamosak lehetünk kontingens azonosságot feltételezni: azt, hogy bár Góliát és Agyag_{Góliát} azonosak, lehetnének nem azonosak.”¹⁰

Egy agyagdarabot azonosít a benne lévő anyag fajtája és mennyisége, valamint az anyagdarabot alkotó részecskék önazonossága. Egy agyagdarabnak kontingens tulajdonsága hogy hol van, kinek a tulajdona, mekkora hőmérséklete vagy az alakja. Valóban, egy agyagdarabnak kontingens tulajdonsága, hogy az alakja t_1 időpontban Góliát vagy éppen gömb, az viszont egyáltalán nem kontingens tulajdonsága, hogy van valamiféle formája. Lehet, hogy annak, amit látunk, szobor formája van, barátunk úgy kapta valakitől – mindegy, hogy kitől – alapanyag gyanánt, és ebben az esetben a formája közömbös, érdektelen, vagy ellenkezőleg, amit látunk az barátunk befejezett alkotása, csak még nem égette ki a kemencében. Ezek után a probléma a következő.

Úgy tűnik, egy agyag-darab véletlen tulajdonsága, hogy Góliát formájú, miközben egy Góliát formájú agyag szobornak nem véletlen, hanem szükségszerű tulajdonsága, hogy Góliát formájú. A kettő adott időpillanatban azonos lehet, egybe-eshet. Hogyan lehetséges ez?

Látunk egy agyagból álló valamit, nem tudjuk pontosan mit. Ha az szobor, akkor megsemmisül, ha összenyomjuk, mivel szükségszerű tulajdonsága a formája, jelen esetben a Góliát-forma. A másik esetben, amikor csak egy agyagdarabbal van dolgunk, akkor az

összenyomással nem semmisül meg az agyagdarab, hiszen lényegtelen a formája. Elmondom másképp is, hogy jobban érthető legyen.

Látunk egy agyag-valamit szobrász barátunk munkaasztalán. Honnan tudjuk, hogy az csak nyersanyag, egy agyag darab, vagy már egy kész, megformázott szobor? A válaszhoz el kell végezzük a következő kísérletet. Nyomjuk össze a munkaasztalon lévő agyagdarabot. Ha ezek után haragos üvöltözés a reakció, akkor szoborral volt dolgunk, ha megköszönik, hogy puhítottuk, gyúrtuk az agyagot, akkor alapanyaggal. Önmagában tehát nem eldönthető a kérdés.

Mind az agyagdarabhoz, mind a szoborhoz, hozzátartoznak a modális vagy tényellentétes (kontrafaktuális) tulajdonságai. Ha összegyúrnám, akkor megsemmisülne, ergo ez egy szobor; ha összegyúrnám, akkor nem semmisülne meg, ergo ez csak agyag-csomó, csak alapanyag. Ha egy adott időpillanatban egybeesik egy szobor és egy alapanyag a pillanatnyi kontingens formájával, akkor abban a pillanatban eldönthetetlen, hogy mivel azonos amit látunk, szoborral vagy agyaghalmazzal. Elmondom félig formalizált nyelven is.

Legyen 'a' egy agyaghalmaz, agyaggombóc, azaz alapanyag, míg 'b' ebből az agyagból megformázott Góliát szobor. A modális operátorok helyett idő paramétereket veszek figyelembe a logikai bonyodalmak elkerülése végett. A modalitásnak ez a felfogása filozófiai szempontból vitatható, de mostani céljainknak megfelel. Annyi ugyanis bizonyosan igaz, hogy az így felfogott temporális modalitásból következik az alethikus modalitás.

Mivel *b* egy Góliát szobor, neki a formája szükségszerűen Góliát forma, amit jelen esetben így fejezünk ki:

(Góliát szobor) Minden *t* időpontra és *x* dologra, ha $x=b$, és *x*-nek van formája *t* időpontban, akkor x -formája-*t*-kor=Góliát-forma.

$\forall t \forall x ((x=b \ \& \ \exists y. y=x\text{-formája-}t\text{-kor}) \rightarrow (\text{Góliát-forma}=x\text{-formája-}t\text{-kor}))$

Ami azonban igaz az agyag szoborra, nem érvényes az alapanyagra, azaz *a*-ra:

(alapanyag) Van olyan t_1 időpont, hogy a -formája- t_1 -kor=Góliát-forma, és van olyan t_2 időpont, melyre van olyan *x*, hogy a -formája- t_2 -kor=*x* és *x* nem Góliát-forma.

$\exists t_1 (\text{Góliát-forma}=a\text{-formája-}t_1\text{-kor}) \ \& \ \exists t_2 \exists x (x=a\text{-formája-}t_2\text{-kor} \ \& \ x \neq \text{Góliát-forma})$

Tehát abból, hogy *x* valamely időpontban Góliát formájú, nem következik, hogy $x=b$ azaz *x* egy szobor. Ennek eldöntéséhez nem tudunk eleget, tudunk kéne modális vagy kontrafaktuális tulajdonságokat is, mert ezek részei az azonosítási kritériumoknak.

V. Szükségszerűen különbözik-e a göröngy a szobortól?

Alkalmazzuk Thomasson kategória rendszerét, melyet korábbi írásomban mutattam be.¹¹ Az agyagdarab, mint formázatlan, megmunkálásra váró valami, puszta tér-időbeli létező, melynek létezési feltételei fizikai-anyagi mivoltára korlátozódnak, így a valós létezők (tér-

időbeli létezők) kategória táblázatának 'A' jelű dobozába tartozik. Ezzel szemben a szobor intencionális entitás, amely mereven, történetileg és általánosan, állandóan függ intencionális állapotoktól. (A szobor azonossági kritériuma, hogy ki az aki szoborként elkészítette, anyagilag létezik, és léteznek emberek, akik szobornak tekintik.) A szobor tehát a második (intencionális) kategória táblázat 'B' jelű dobozába tartozik.

A szobrok és agyag-göröngyök fogalma nem következik egymásból. Abból, hogy valami egy szobor, nem következik, hogy agyagból van, fordítva, abból, hogy valami egy agyag darab, nem következik, hogy az szobor. Lényegesen eltérőek a létezési feltételeik: egy szobor megsemmisülhet, miközben alapanyaga tovább létezik. A szobor mindaddig amíg létezik, ugyanabba a kategóriába tartozik, és a göröngy sem változtatja a kategóriáját. A két kategória lényegesen eltér egymástól, a két objektum lehetetlen, hogy azonos legyen.

Mivel a két entitás neve merev jelölő, azért *lehetetlen* hogy a szobor azonos legyen az alapanyaggal, még akkor sem lehet azonos, ha az alapanyagunk szobor formája van.

VI. Gibbard ellenérve

Egy objektum logikai tulajdonneve Kripke felfogásában merev jelölő, ami azt jelenti, hogy az objektum neve minden lehetséges szituációban (lehetséges világban, lehetséges körülmények között) ugyanazt jelöli. Gibbard szerint az „ugyanaz a dolog” fogalom *modális kontextusban* csak fajta névhez (kategóriához) kötötten értelmezhető, anélkül értelmetlen. Tehát szerinte az aktuális világban Góliát = Agyag_{Góliát}, viszont ennek az azonosságnak a szükségszerűségét fajta nevek, kategóriák nélkül értelmetlenség állítani. Tehát a szükségszerűséget csak a *relatív azonosság* fogalmával fejezhetjük ki. Gibbard második állítása az, hogy ritka esetben egy dolog egyszerre két független kategóriába is beletartozhat. Másképp mondva, előfordulhat, hogy egy dolgot tekinthetünk egyvalaminek és másvalaminek is. A Hajnalcsillag és az Alkonycsillag esetén nem ez a helyzet, ebben az esetben Gibbard egyetért Kripke elemzésével. Jelen esetben azonban 'o' objektum tekinthető agyag-göröngynek is és szobornak is, tehát itt kettős értelmezésről van szó. Gibbard nem tér ki bizonyos lényeges logikai-technikai kérdésekre, amit én most pótolok. (A függelékben más problémával foglalkozik.) Ilyen módon még világosabb a koncepciója.

Az aktuális w_0 világban klasszikus extenzionális logikai nyelven:

(1) Góliát = o

(2) Agyag_{Góliát} = o

(3) Góliát = Agyag_{Góliát} (1) (2)

Modális logikai felfogásban a relatív azonosságot két módon is kifejezhetjük.

(a) A relatív azonosságot egy interpretációval ellátott ekvivalencia relációval jelöljük.

$x \cong_s y := x$ és y mint szobor azonosak ($s = statue$)

$x \cong_c y := x$ és y mint agyag göröngy azonosak ($c = clay$)

Ezek felhasználásával:

(4) \square Góliát \cong_s o

(5) \square Agyag_{Góliát} \cong_c o

(b) A hagyományos azonosság fogalmat használjuk, a relatív azonosságot a tárgyalási univerzum variálásával fejezzük ki. Más objektum képviseli az értelmezési tartományban a göröngyöt, és más a szobrot. Ezt kifejezhetjük eltérő tárgyalási univerzumokkal, vagy az univerzum elemeinek eltérő szemantikai interpretációjával. Legyen a szobor o_1 , a göröngy o_2 , tehát Góliát o_1 objektumnak, míg Agyag_{Góliát} o_2 objektumnak a neve. Ezek alapján:

(6) \square Góliát = o_1

(7) \square Agyag_{Góliát} = o_2

Mivel $o_1 \neq o_2$ és ezért (6) és (7) ből nem vezethető le, hogy a szobor azonos a görönggyel.¹²

VII. Gibbard koncepciójának azonban kellemetlen következményei is vannak.

Tagadja, hogy az objektumoknak volnának lényegi tulajdonságai. Szerinte ilyen megkülönböztetés nem a dolgokra, hanem azok fogalmaira érvényes. Az ő rendszerében nem állíthatjuk minden további nélkül, hogy 'A pohár törékeny.' vagy 'A hypo mérgező'. Ez elfogadhatatlan álláspontnak tűnik. Kerülő utat olyan módon talál, hogy elfogadja Carnap koncepcióját, miszerint a modális fogalmak terjedelmébe nem az *individuális dolgok*, hanem azok *individuális fogalmi* tartoznak. Ilyen módon közvetve már állíthatunk modális vagy kontrafaktuális tulajdonságokat a tárgyakra. A részletekre most nem térek ki.

Gibbard nyilvánvalónak gondolja, hogy a kontrafaktuális fogalmak csak egy intenzionális logika keretelméletében fejezhetőek ki. Pedig a mérnöki-gyakorlati tudományok a klasszikus matematikai apparátus segítségével fejezik ki gépek és alkatrészeik működését, viselkedését. Carnap is ajánlott egy megoldást. P1:

(8) Ha x – törékeny, akkor (ha x-et leejtem akkor x-eltörik); Ha x – nem törékeny, akkor (ha x-et leejtem akkor nem igaz, hogy x-eltörik)

VIII. Végezetül felmerül itt egy érdekes kérdés a szobrok azonosságával kapcsolatban. Mindenekelőtt szögezzük le, fontos megkülönböztetni három fajta dolgot: az agyagot, amiből a szobrokat készítjük, magukat a konkrét szobrokat, és a szobrok formáját. Előttem van egy agyaggombóc, amit három egyforma részre osztva, belőlük három tökéletesen egyforma agyag-Góliátot formázok. Van tehát a.) három konkrét agyag-Góliátom; b.) van egyetlen Góliát-formám, bár az egyetlen Góliát-forma három példányban is megjelenik, miképpen a betűk a betű-példányok formájában; c.) van egyetlen anyagfajtam, az agyag, amelyik ugyanaz mind a három konkrét Góliátban, bár a három formát alkotó anyagi részecskék különbözőek, és térbeli helyük is más. Az egyformaságon túl az is érvényes, hogy az őket alkotó anyag, mint *anyagfajta*, mindhárom esetben azonos. A konkrét agyag-Góliátok időben léteznek, és azért nem azonosak egymással, mert más a térbeli helyük, és bár azonos anyagfajtaból, de más-más egyedi agyag-részecskékből állnak. Ilyen módon mindegyik az időben kiterjedve azonos önmagával. Tegyük föl azonban, hogy az 'a' jelű szobrot t_1 időpontban alkottam meg, de t_2 időpontban összenyomtam és egy 'b' jelű gömb formájú szobrot formáztam abból az anyagból, amiből a Góliát volt. Majd t_3 időpontban a gömböt nyomtam össze, és újra megformáztam az eredetivel tökéletesen egyforma (azonos formájú és anyagú) Góliátot, amit 'c'-vel jelölök. Nyilvánvaló, hogy $a \neq b$ és $c \neq b$, mivel eltérő a formájuk bár egyazon anyagból

vannak. Viszont nyitott kérdés, hogy vajon $a=c$ vagy sem? Erre nem ad választ a józan ész. Ha nem ragaszkodunk a fizikai tárgyak, így az agyag szobrok időben folyamatos létezéséhez – és miért ragaszkodnánk – akkor talán állíthatjuk, hogy $a=c$. Ekkor viszont a következő kérdések merülnek fel.

Ha $a=c$, akkor vajon c létezett-e t_2 előtt is, és vajon a létezett-e t_3 után is? Nyilván nem: a -ra igaz, hogy létezett t_2 előtt, ami viszont nem igaz c -re; c -re igaz, hogy létezik t_3 után is, ami viszont nem igaz a -ra. Tehát a -nak és c -nek eltérő tulajdonságaik vannak, így nem lehetnek azonosak. Ha az a véleményünk, hogy nincsenek reinkarnált agyag-szobrok, mert létezésük folyamatos kell legyen, akkor azt kell mondjuk, hogy $a \neq c$. Csakhogy mindkét (a és c) konkrét agyag-mintázat egyazon anyagból van, azonos a formája, helye, mindössze az időbeli létük eltérő. Akkor miért nem azonosak? Képzeljük el, hogy nem formázunk az agyagból gömböt. Ebben az esetben az agyag-Góliát végig, folyamatosan lézik, t_2 és t_3 a folyamatos létezés egy pillanata. Ekkor fel sem vetődik, hogy a korábbi Góliát ne lenne azonos a későbbivel, mert nincs korábbi és nincs későbbi Góliát, csak egy az időben kiterjedten létező Góliát van. Az időbeli eltérés tehát nem lehet érv a és c azonossága ellen, hiszen mind a mind c maga is időben kiterjedten létezik/létezett, azaz számtalan kicsi időbeli szelet együttese. Ha azok együtt jelenthetik a -t és c -t, akkor a és c miért nem jelenthet egyazon fizikai tárgyat?

A megoldás a következő. A reinkarnálódott Góliátot jelölje d . Tudjuk, hogy $a \neq c$, és megmutatom, hogy $a \neq d$, azaz d különbözik mindkettőtől. Tudni való, hogy t_1 időpontban keletkezett d , Góliát-formát vett föl agyag-anyagból a térnek egy adott részén, viszont t_2 időpontban megsemmisült, attól kezdve nem volt sem formája, sem anyaga, sem helye. Ez a sajnálatos helyzet egészen t_3 időpontig tartott, amikor eredeti anyagában, eredeti formájában föltámadt egyazon helyen ahol korábban is volt. Ez a történet azonban csak és kizárólag d -re igaz, sem a -ra, sem c -re nem érvényes. Így az azonosság törvénye alapján állításom igazolást nyert.

¹A probléma eredeti megfogalmazása: Allan Gibbard, Contingent Identity (May, 1975) Journal of Philosophical Logic, Vol. 4, No. 2, pp. 187-221” Megtalálható a neten. Az alábbi angol nyelvű idézetek innen valók.

²„I make a clay statue of the infant Goliath in two pieces, one the part above the waist and the other the part below the waist. Once I finish the two halves, I stick them together, thereby bringing into existence simultaneously a new piece of clay and a new statue. A day later I smash the statue, thereby bringing to an end both statue and piece of clay. The statue and the piece of clay persisted during exactly the same period of time.”

³Amie L. Thomasson, Ordinary Objects (2007) Oxford University Press

⁴„That leads to my main reason for wanting to say that Goliath= Lumpl. Concrete things, like statues and pieces of clay, are apart of the physical world, and we ought, it seems to me, to have a systematic physical account of them. Concrete things, I want to maintain are made up in some simple, canonical way from fundamental physical entities. Now what I have said of the relation between a statue and its piece of clay fits such a general view of concrete things. Suppose for example we take point-instants to be our fundamental physical entities, and let a concrete thing be a set of point instants. In that case, Goliath= Lumpls imply because they are the same set of point-instants. Suppose instead we take particles to be our fundamental physical entities, and let a concrete thing be a changing set of particles which might mean a function from instants in time to sets of particles. Then again Goliath= Lumpl, because at each instant they consist of the same set of particles. Now particles and point-instants are the sorts of things we might expect to appear in a well-confirmed fundamental physics - in that part of an eventual physics which gives the fundamental laws of the universe. A system according to which Goliath = Lumpl, then may well allow concrete things to be made up in a simple way from entities that appear in well confirmed fundamental physics. Concrete things, then, can be given a place in a comprehensive view of the world.”

5 „I claim that as I have defined them, pieces of clay and clay statues are objects. That is to say, they can be designated with proper names, and the logic we ordinarily use will still apply. That is all, strictly speaking, that I need to claim for the criteria I have given.”

6 „Identity here is to be taken in a strict, timeless sense, not as mere identity during some period of time. For two things to be strictly identical, they must have all properties in common. That means, among other things, that they must start to exist at the same time and cease to exist at the same time.”

7 If we are to construct case in which a statue is identical with a piece of clay, then, we shall need persistence criteria for statues and pieces of clay – criteria for when they start to exist and when they cease to exist.

8 „A clay statue consists of a piece of clay in a specific shape. It lasts, then, as long as the piece of clay lasts and keeps that shape. It comes into being when the piece of clay first exists and has that shape, and it goes out of existence as soon as the piece of clay ceases to exist or to have that shape.”

9 „A piece of clay consists of a portion P of clay. It comes into existence when all the parts of P come to be stuck to each other, and cease to be stuck to any clay which is not part of P. It ceases to exist when the parts of P cease to be stuck to each other or come to be stuck to clay which is not in P. Thus a piece of clay can be formed either by sticking smaller pieces of clay together or by breaking it off a larger piece of clay, and it can be destroyed either by breaking it apart or by sticking it to other pieces of clay.”

10 Nemesi Nikolett: Kritikai megjegyzések Harold W. Noonan kontingens azonosságról alkotott koncepciójáról, *Különbség* XVI. évf. 1. szám, 2016. március, 143 – 155.o.

11 Amie Lynn Thomasson korai írása az ontológiai kategóriákról (2018. Január 7.), <http://ferenc.andrasek.hu/blog/thomasson-ont-cat.pdf>

12 „Meaningful cross-world identities of such things as statues, it begins to seem, must be identities qua something: qua statue or qua lump, qua Goliath or qua Lump. It makes sense to talk of the "same statue" in different possible worlds, but no sense to talk of the "same thing". In rare cases, at least, one thing will be of two different kinds, with different persistence criteria, and whereas one proper name refers to it as a thing of one kind, another proper name will refer to it as a thing of another kind. In such cases, the identity formed with those names is contingently true. Modal expressions do not apply to concrete things independently of the way they are designated. Different proper names can refer to the same thing, but under different sortals. E.g., ‘Goliath’ and ‘Lump’ refer to the same thing, but the former refers to that thing as a statue and the latter as a lump. So, rigid designation does not make sense unless understood limited to such a sortal. E.g. ‘Lump’ refers to the same lump (but not the same thing simpliciter) in all possible worlds.”